

Erdészek a Nyugat-Bükkben I.

A mai Egererdő Zrt. közel 70 éves történetében húsz évig tartott (1950–1970) a Nyugat-Bükk Állami Erdőgazdaság (az első két évében Egri Állami Erdőgazdaság elnevezéssel) mint önálló vállalat működése. Erre az időszakra esik az Országos Erdészeti Főigazgatóság fennállása, amit a magyar erdészet „fénykorának” szoktak nevezni, és ez a kis egri cég haladó korszakát is jelenti.

Eger város a hét évtized alatt mindvégig – természetesen ma is – erdőgazdasági központ székhelye volt.

Az erdők államosítása után 1945. augusztus 1-jével létrehozták az Egri Állami Erdőigazgatóságot az Érseki Palota jobb oldali szárnyában, itt ünnepeltük 2005 augusztusában az államerdészet megalakulásának 60. évfordulóját. Az épület falára elhelyezett emléktábla emlékeztet a történelminek mondható eseményre.

A fotó érdekessége, hogy itt még jelen vannak hárman, akik a nagy cég megalakulásának első évében kezdtek, és nyugdíjas korukig végig ennél az erdőgazdaságnál dolgoztak. Ők név sze-

rint: a 97. évében járó, ma is köztünk lévő *Dely György*, volt pénzügyi osztályvezető, az azóta eltávozott *Kovács Béla*, volt mátrai főkönyvelő majd erdészvezető Gyöngyössolymoson és *Vizauer Ödön* gépkocsivezető (a közelmúltban halt meg).

Az új nagyvállalat, az Erdőigazgatóság megszervezése nem kis feladatot állított a szakemberek elé, csupa magán- és egyházi tulajdonú erdőkből kellett létrehozni egy állami erdőgazdaságot (a volt Károlyi-birtok jelentett kivételt, ekkor már a Nemzeti Közművelődési Alapítványhoz tartozott).

A Nyugat-Bükk területének 60%-a, mintegy 34 000 kh egyházi birtok volt,

ezen belül 22 000 kh. az Egri Érsekség, 4700 kh. a Szatmári Püspökség (Bükkzsérc), 3600 kh. az Egri Papnevelő Intézet (Bélapátfalva), 4000 kh. az Egri Káptalan (Sajóvárkony, Bogács) tulajdonában volt 1945 előtt. Az egyházi erdők a Pallavicini- (9600 kh.) és a Coburg- (6700 kh.) birtokokkal együtt alkották a későbbi Nyugat-Bükk Állami Erdőgazdaság erdőterületének 90%-át. A fennmaradó 10% kisebb-nagyobb magánbirtokokból állt.

Az érsekségi erdők központja 1930-ig Felsőtárkányban volt, ekkor létrehozták az uradalom erdeinek felügyeletét Felnémeteren *Urbánfy Ignác* erdőtanácsos vezetésével. Székhelye a „Major” bejáratánál álló volt kasznári épület (a templom háta mögött), amelyben később a felnémeti gondnokság is helyet kapott.

Urbánfy Ignác látta el az érseki uradalomhoz tartozó minden erdő felügyeletét, beleértve a gyöngyössolymosi erdőterületeket is, ahol korábban – *Bernáth Kálmán* előtt – ő volt az erdőgondnok. Az érsekség belső felügyeletétől függetlenül az állami Erdőfelügyelőség működött 1949-ig.

1945 júliusában a minisztérium kinevezte a két kulcsembert: *Fodor Gyula* erdőmérnököt az új szervezet igazgatójának, *Ferenczy Ferenc* erdőmérnököt főmérnöknek, ők ketten végezték el a szervezés oroszlánrészét.

1945 augusztusában 70 fős központtal és 22 gondnoksággal megkezdte működését az Egri Állami Erdőigazgatóság, amely hamarosan a MÁLLERD országos vállalat részeként folytatja munkáját.

Fodor Gyula a gödöllői, Ferenczy Ferenc pedig a szomszédos miskolci erdő-

A jubileumi ünnepség résztvevői 2005-ben

Magyar Királyi Erdőgazgatóság, Ungvár (1943)

igazgatóságtól érkezett. A gondnokságok többségükben az 1945 előtti formában működtek tovább, néhány helyen a gondnok személye is változatlan maradt (*Vendel Ferenc* Egerbaktán, *Wágner Lajos* Felnémeten, *Imrik Gusztáv* Bátorban, *Bernáth Kálmán* Gyöngyössolymoson, *Olsouszky Ádám* Bogácsan). A 22 erdőgondnokságból tizenegy a Nyugat-bükki cég elődje: Eger, Felnémet, Felsőtárkány, Egerbakta, Cserépfalu, Bükkszécs, Bogács, Bélapátfalva, Szilvásvár, Ózd, Tiszafüred.

A 70 főből álló központi létszámot részben a korábbi gondnokságok embereiből (többek között *Urbánfy Ignác*, *Lukács Károly*, *Vlaszathy Ödön*, *Seemann Ferenc*), részben az előző állami erdőszetnél szolgáló személyekből (*Borovszky Pál*, *Szontágh Ferenc*, *Köröskényi Béla*, *Desits Bálint*) töltötték fel, és volt egy harmadik csoport, az 1944 után Kárpátaljáról és Észak-Erdélyből visszatelepültek köre.

Közülük néhányan: *Bánky Gyula*, *Szadlis Sándor*, *Röczey Géza*, *Sailer György*, *Szilárd Tivadar*, *Bortnyák István*, *Nádudvari Jenő*. A visszatérők között többen voltak, akik gondnokságokhoz kerültek: *Sass Barna* Bogácsra, *Hibbey Albert* Szilvásváradra, *Kautzky Emil* Bélapátfalvára, *Pilisi Lóránd* Mátrafüredre, *Faragó Sándor* Felsőtárkányba.

A fenti fotó az Ungvári Erdőgazgatóság személyzetét mutatja, hat személyről tudunk, akik innen kerültek a visszacsatolás után az egriekhez, ők név szerint: *Kautzky Emil* Bélapátfalvára, *Pilisi Lóránd* Mátrafüredre, *Szilárd Tivadar* Egerbe, *Szivák István* Gyöngyösre, *Balzsay Endre* Tiszafüredre, *Németh István* a központba, majd a Sötét Villába.

A képen négy személyt sikerült azonosítani: *Szilárd Tivadar* (ülő sor jobbról a 4.), *Szabó Ferenc* (fölső sor balról a 4.), *Zádor Alfréd* (fölső sor balról az 5.) és *Juriss László* (fölső sor balról a 6.). A fotót *Zsilvölgyiné Juriss Éva* adta át nekem, az ő édesapja a világháború halottja.

1945 és 1949 között az Erdőgazgatóság keretén belül volt az erdőrendezés, akkori nevén XII. sz. Erdőrendezési Ügykör, lényegében az Erdőgazgatóság egyik részlegeként működött *Desits Bálint* vezetésével, ebben sok ismert ember dolgozott, mint például *Cornides György*, *Zelnik István*, *Goldbach Károly*, *Murányi János*, *Dallos Andor*.

Az igazgatóság két év után átköltözött az Érseki Palotából a Káptalan utca (akkor Vörös Hadsereg u., 1956 után Kosuth u.) három volt kanonoki épületbe.

A jobb oldali – ma rendőrségi tulajdonban lévő – épület helyén állott a

három közül legnagyobb, legimpozánsabb kanonoki ház (1978-ban lebontották), ebben helyezték el az igazgatót – *Fodor Gyulát* – és a központ különféle osztályait – vagy, ahogy akkoriban nevezték ügyköreit.

Itt volt az Erdőrendezés 1949-ig (a képen a középső épület), amikor levált az Igazgatóságról, és elköltözött a későbbi járási tanács épületébe. A Műszaki Osztály *Kosteim Ferenc*, majd *Pandula Zoltán* vezetésével a bal oldali épületben – a Kisréposti Palotában – kapott helyet. Fontos szerepe volt a MÁLLERD idejében elindult gépesítések és épületfelújítások szervezésében. A központ dolgozói közül többen a három kanonoki házban és a kisréposti háztól balra lévő (a képen nem látható) épületben kaptak átmenetileg szolgálati lakást.

A MÁLLERD-korszak (1946–1949) az erdőgazdálkodás fejlődését hozta magával, az Egri Igazgatóság ekkor kapott

A három erdőgazdasági épület, 1947–1950

nagy teljesítményű nyugati tehergépkocsikat (háborúból visszamaradt Büssingek, Daymandok, GMC-k), ekkor épült, az országban elsőként a Bánvölgyi út, ekkor határozzák el a Szilvásvár–Jávorkúti út hatalmas beruházását.

A fordulat évét (1948) követően átszervezések, leváltások sorozata kez-

máciai érzékkel mindenben kikérte Lojzi véleményét és döntéseit helyettese szájába adta. Soha nem volt vita, apám köztisztviselőnek örvendett Belpátfalván.

1949-ben megszüntették az erdőfelügyelőségeket, így az Egri Állami Erdőfelügyelőséget is, amelynek székhelye a színházzal szemben, a Szvorényi utca sarkán álló épületben volt.

gazdaságot az ún. Heves megyei Erdőgazdasági Egyesülés fogta össze.

Az erdőgondnokságokat felszabdalták, üzemegységeket hoznak létre általában 2000 hektár területtel, a legváltozatosabb formában. Volt, ahol két főből állt az üzemegység (vezető és helyettes), máshol meghagyták a korábbi gondnokságot teljes területével és személyzetével.

Az átszervezéssel elkezdődik a Nyugat-Bükki (Egri) Állami Erdőgazdaság húszéves története (1950–1970). Kezdő lépésként átköltöznek a Kossuth utca 18. szám alatti – szintén kanonoki – épületbe, ma is itt található a jogutód Egererdő Zrt.

A Nyugat-Bükk területén a 11 gondnokságból 16 üzemegységet szerveztek, ezekből a megyén kívül esőket leválasztották, Ózd és Arló a Sajó-völgyihez, Bogács, Cserépfalu és Bükkzsérc a Dél-Borsodi Állami Erdőgazdasághoz került. Szilvásvár adot három, Belpátfalvát kettő, Felsőtárkányt két üzemegységre tagolták, külön üzemegység volt a két nagy csemetekert (Füzesabony, Kerecsend), Almárban a fogatüzem, a Felsőtárkányi Vasút, és idetartozott Tiszafüred is.

Az akkori országos vezetők hamar belátták, hogy ez a fajta átszervezés teljesen értelmetlen volt, 1953-tól az üzemegységeket megszüntették, kialakultak az erdészetek, nagyjából az 1950 előtti állapotra tértek vissza. Az erdőgazdasági egyesületeket is felszámolták, semmi szükség nem volt a közbenső lépcső beiktatására.

Az üzemegységek vezetői szakmai gyakorlatlal rendelkező erdész szakemberek voltak, akik ebben az átmeneti

GMC tehergépkocsi május 1-i felvonuláson (1949). A tábla felirata: „Az erdőből a fűrészüzemig a 3 éves terv szolgáltatában”.

dődik az erdőgazdaságoknál, az „erős kéz politikája” itt is markánsan érezhető volt. Első lépésként megszüntetik a MÁLLERD jól működő szervezetét, helyette létrehozzák a Nemzeti Vállalatokat, Egerben az Egri Erdőgazdasági Nemzeti Vállalatot, melynek élére *Gonda Zoltán* káderigazgatót nevezik ki vezérigazgatói titullal (ez a cím csak a nyolcvanas években jelenik meg újra *dr. Kovács Jenővel* kezdődően).

A főmérnök továbbra is Ferenczy Ferenc. Ekkor még a gondnokokat helyükön hagyják, viszont melléjük politikai munkatársakat – ún. gondnokhelyetteseket neveznek ki azzal a feladattal, hogy a gondnok tevékenységét ellenőrizzék, elsősorban politikailag.

Közülük kettőt emelek ki jellemzőképpen. Szilvásváradon *Fehér Sándor*, tiszafüredi villanyszerelő, községi párttitkár volt a gondnokhelyettes, akinek különös történetét és tragikus halálát korábban megírtam. Ő diktálni akart Hibbey Albert gondnoknak, aki azonban határozott egyéniség volt, nem engedett saját döntéseiből, állandó belharcok voltak az erdészetnél.

A másik példám Belpátfalváról való, ahol apám – *Wágner Lajos* – volt a gondnok, *Vas Lojzi* (mindenki így hívta) pedig a helyettes. Apám kitűnő diplo-

1950-ben végrehajtják az erdőgazdaságok életében a legnagyobb – földindulásszerű – átszervezést. Vezető beosztásokban diplomás nem maradt, sem az erdészeti egységek élén, sem a cégek igazgatói székében.

Az Egri Erdőgazdaságot három részre szabják, létrejön az Egri (későbbi nevén Nyugat-Bükki), a Verpeléti (későbbi nevén Dél-Mátrai) és a Recski (későbbi nevén Észak-Mátrai) Állami Erdőgazdaság. Rövid ideig (1953-ig) a három

Az Erdőfelügyelőség székhelye (1945–1949). A háttérben a Sőház utca sarkán az 1964-ben épült 4-lakásos szolgálati lakóépület.

időben derekasan tartották a frontot. Közülük kiemelkedő egyéniség volt *Szabó Elek – Lexi bácsi* –, melléri üzemegység-vezető, aki az 1953-ban létrejött Felsőtárkányi Erdészet vezetője lett 1968-ig, egyike volt a leghosszabb ideig hivatalban lévő erdészvezetőknek.

A Nyugat-Bükk központjában az igazgatók sorrendben: *Papp István* (1950–1951), *Lengyel Ferenc* (1951–1952), *Wágner Lajos* (1953–1956), *Sütő Sándor* (1956), *Boér Ferenc* (1957–1958), *Adamkó József* (1958–1977).

Az 1970. évi átszervezés után: *dr. Kovács Jenő* (1977–1990), *Schmotzer András* (1991–1999), *Jung László* (1999–2002), *Pallagi László* (2002–2010), *dr. Jung László* (2010–2013), *Dobre-Kecsmár Csaba* (2013–2014), *dr. Jung László* 2014-től ma is.

Az egri központ első igazgatója Papp István erdész, Borsodnádason irodavezető, az ottani gondnokság megszűnése (1948) után a Nemzeti Vállalathoz helyezik személyzeti előadónak, 1950-ben a Nyugat-Bükk első igazgatója.

Nehéz évek következtek, tombol a Rákosi-kor, az erdőgazdaságokat túlfeszítik, egyre nagyobb tömegű fatermelést várnak el fentről, a teljesítést a szovjetektől átvett dekádjelentésekkel ellenőrzik. Papp igazgató naponta felhívja az üzemegységeket, bekéri a fakitermelési adatokat, a fogatok számát stb. A munkaversenyek, felajánlások mind-mind a termelés fokozását szolgálták egy olyan légkörben, amikor a feljelentések, besúgások félelmet keltek az emberekben.

Egy ilyen feljelentésnek esett áldozatul az a Blickhardt József – az általunk jól ismert *Riedl Gyula* bácsi nagybátyja –, aki 45 előtt a Bustyaházi Erdőigazgatóság (Máramaros megye) igazgatója volt, Kárpátalja „kiürítésével” az Egri Erdőigazgatóságnál kapott állást. A kollégák elmondása szerint 3 kg cukor miatt hét hónapra bebörtönözték. Az emberek között hamar elterjedt, hogy ki volt a feljelentő.

Papp Istvánt Lengyel Ferenc (Kabaluk kerecsendi erdész násza) követi az igazgatói székből, előtte az Erdőkövesdi Üzemegység vezetője volt, két évig igazgató Egerben, ezután a Zagyvölgyi Állami Erdőgazdaság igazgatója annak megszűnéséig (1955).

A Rákosi-korra az is jellemző volt, hogy a hatalom az erdészekkel szemben meglehetősen bizalmatlan volt, különösképpen igaz ez az 1945 előtt végzett mérnökökre. 1953-ban némi enyhülés kezdődött a nagypolitikában

(ebben Sztálin halála is közrejátszott), az erdészek megítélése is javult, ebben nagy szerepe volt *Tömpe Istvánnak*.

Ő a politika embere volt, kezében nagy hatalom összpontosult, igazi káder volt, akinek erdészeti ismeretei nem voltak, mégis mindvégig támogatta, segítette a hozzá tartozó erdészeti ágazatot. Ő volt az első főigazgatója az 1954–1968 között működő Országos Erdészeti Főigazgatóságnak, amely sikertörténete volt a magyar erdészetnek. Nem volt averziója a diplomásokkal szemben, megtört a jég: 1953-ban kinevezett két erdőmérnököt igazgatónak, *Pópty Jenő* lett a zamárdiak főnöke, *Wágner Lajos* – apám – pedig Egerben igazgató 1956-ig.

Vezetői hármas 1955-ben, balról: Pallagi Béla főkönyvelő, Wágner Lajos igazgató, Bíró Lajos főmérnök

Wágner Lajos gazdag szakmai életútjáról, humorban bővelkedő egyéniségéről már beszámoltam az *Erdészeti Lapokban*. Életének főbb állomásai: erdőgondnok Felnémeten, majd Bélapátfalván, főmérnöke a Dél-Mátrának Mátrafüreden, főmérnök a Heves-megyei Erdőgazdasági Egyesülésben, igazgató Egerben, végül szakfelügyelő az egri cégnél. A Dél-Mátra főmérnökeként került kapcsolatba Tömpe István főigazgatóval.

Vitai József káderigazgató alkalmatlan volt beosztására, ezért a főhatósággal apám tartotta a kapcsolatot. Tömpe nagyra értékelte Wágner Lajos szakmai és vezetői képességeit, így kerülhetett sor egy párton kívüli ember kinevezésére Egerben.

Pallagi Bélát (a fenti képen bal oldalon) nem kell bemutatnom. Ő az életművészet magasiskoláját járta végig, 1952-től 35 éven keresztül őrizte íróasztalát főkönyvelőtől egészen a vezéri-

gazgató-helyettesi titulusig, miközben az igazgatók sűrűn váltották egymást Lengyel Ferencről dr. Kovács Jenőig.

A felnémeti születésű Bíró Lajos (a kép jobb oldalán) 1945 után erdőgondnok Pétervásáran, majd 1950 és 1959 között az egriek főmérnöke.

Az 1950 utáni időszak a politikai nehézségek, a leváltások, áthelyezések ellenére a fellendülés időszaka volt a magyar erdészetben, így volt ez az Egri Állami Erdőgazdaság életében is. Különösképpen jellemző ez az 1953 utáni évekre, és ez a hatvanas években is folytatódott.

Apám idejében visszakérültek Egerhez az ötvenes átszervezéssel elcsatolt erdők, a Dél-Borsodtól Bogács, Cse-

répfalu és Bükkzsérc, a Sajó-völgytől pedig Ózd és Arló. 1955-ben az így kibővült egri céget átkeresztelték Nyugat-Bükk Állami Erdőgazdasággá, amely 9 erdészetet – Eger, Felsőtárkány, Bélapátfalva (1978-ig), Szilvásvárad, Ózd (1994-ig), Arló (2004-ig), Cserépfalu (1973-ig), Bogács (1966-ig), Tiszafüred (1959-ig) –, egy önálló vasútüzemet Felsőtárkányban (1986-ig) és a Műszaki Erdészetet (1965–1972) foglalta magában. A Szilvásvárad Vasút az erdészet részeként működött.

1953-tól az üzemegységek megszűntetésével az erdészet megnevezés vált általánossá, és ekkor már az erdészvezetők között is találunk mérnököket, elsőként Ercsényi Pál lett az Egri Erdészet, Hibbey Albert pedig a Szilvásvárad Erdészet vezetője, ő már másodízben.

(Folytatjuk)

Wágner Tibor
okl. erdőmérnök